

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica canticorum de incarnatione d[omi]ni
commentariorum: Lib. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN

Cantica canticorum de incarnatione
dñi commentariorum: Lib. V.

Beata Maria uocem sponsi iam du-
dum audierunt, non solū amici uerū
etiam adolescentulæ q̄ plurimæ, pul-
chritudinem tuā laudantis & dicen-
tis, q̄a tota pulchra es: & adhuc fad-
icientis absq̄ eo quod intrinsecus later. Quid est
illud quod intrinsecus later, nisi optimus intenti-
onis siue conscientię thesaurus? Hoc enim fere
omnes nos latet, dū legimus, quia tu religionis &
fidei magistra cum B. apostolis cōuersata es, cū
hominibus & fere iter turbas uisa es. Cur nō po-
tius in abscondito te continuiti? Cur non cōfir-
masti tibi secretum cōtemplationis? Cur unquā
aliquis mortaliū uisus est magis te assumpsisse pē-
nas sicut colūbæ ut uolaret: & requiesceret: ut e-
lōgaret fugiēs, & maneret in solitudine? Hoc em̄
multi fecerunt, non solus Helias siue Helizeus,
uerū etiam q̄ plures filij prophetarū. Quid igitur?
Quā ob causam non & tu similiter siue am-
plius eo mō prāciosam abscondisti hominibus
pulchritudinis tuæ margaritā? Querimus hoc
& est scitu dignū, & ecce iā inuenimus & uide-
mus, nō quidē omnino sicut est, sed quasi per spe-
culum. Nam speculi uice ad causam istam con-
siderandam habemus maxime hunc scripturæ
locum, hæc pulcherrima dicta Canticorū, quæ
sic incipiunt.

alias f̄ di-
centis.

Psal. 54.
3. Reg. 18.
& 19.

1. Cor. 13.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. V.

¶ Ego dormio, & cor meum uigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, ut aperire dilecto meo. Manus meae distillauerunt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. At ille declinauerat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quasi uidi illum & non inueni. Vocavi & non respondit mihi. Inuenerunt me custodes qui circuieunt ciuitatem. Percusserunt me & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum. Adiuro uos filiae Hierusalem, si inueritis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amore langueo.

¶ Ecce hic o Maria beatiss. ecce hic nobis quasi per speculum in ænigmate subluet uita tua, ut

ta indyta, quæ (ut dicere uel canere sã consue-
mus) cunctas illustrat ecclesias. Totus fere huius
capituli sensus ad illud pertinet, quod in te latet
& supra nos est: quemadmodum supra dicebat
dilectus, oculi tui colubæ absq; eo quod intrin
secus latet: sicut fragmen mali punici, ita genæ
tuæ absq; eo quod intrinsecus latet: Admouea-
mus igitur hoc speculũ, & diligenter oculis cor-
dis exinde contẽplemur, ut saltem aliqua ex par-
te cognoscamus sanctissimam conuersationem
tuam.

sup. ca. 4.

¶ Ego dormio & cor meum uigilat.

¶ Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi
dicit habitatrix pectoris tui sapientia dei, in o-
mnibus requiem quæsiui? Et quid hæc sunt,
ego dormio, & in omnibus requiem quæsiui?
nisi optimam partem elegi, relictis cunctis sol-
licitudibus uel in curis sæculi? Et quidem mul-
tæ filia siue multæ animæ taliter dormierunt,
uel dormire cupierunt: sed tu dormitionis hu-
ius totum obtines magisterium, & uigiliarum
cordis totum tenes principatum. Quid aliud
nobis in Psalmo loquitur idem dilectus dicens:
uacate & uidete quoniam ego sum DEVS.
Hoc nanque idem est, ac si diceret, uos dormi-
te, & cor uestrum uigilet. Intelligimus igitur,
quid dicas, ego dormio, & cor meum uigilat,
scilicet quia talem nobis ut sequamur uitam tu-
am esse insinuas, qualis in patre tuo Iacob quasi
per umbrã significata est, qui & ipse quãdo dor-
miuit, tũc cor eius uigilauit, sicut scriptum est.
Cumq; uenisset ad quẽdam locum & uellet in eo

Eccl. 24.
Lucæ. 10.

Psal. 45

Gene. 28.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. V.

requiescere, tulit de lapidibus qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco Viditq; in somnis, scalam stantem super terram & cacumen eius tangens cœlum: angelos quoq; dei ascendentes & descendentes per eam, & dominum innixum scalæ, & c. Multarum quoq; (sicut iam dictum est) animarum fuit & est, non solum secundum illam! similitudinem ocio sancto dormire, id est, a terrenis curis uacare, & in cœlestibus per contēplationem corde uigilare: uerum etiam eodem modo, quo & Iacob tunc dormiuit, secundum corpus dormire, & secundum animam per somnium cœlestia uidere, iuxta illud: Senes uestri somnia somniabunt, & iuuenes uestri uisiones uidebunt. ¶ Sed tu, o cœlū dei unica sedes domini, in utroq; uigiliatæ modo cunctis mortalibus siue terrenis hominibus longe eminentior exististi: longe studiosior ad contemplandum eum, in quo dēsyderant angeli prospicere atq; aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus quanuis sanctis? Quid tu loqui uel conuersare cum mortalibus quāuis apostolis? Cur non potius tanquā turtur castissima, turtur solitū uaga solitudinem expetisti remotior quam Iohannes Baptista, secretior quam Helias, ut solite scirent, tibiq; familiarentur angeli sancti, nō ad horam sicut angelus Heliam semel & iterū paruī, neq; ad tempus, sicut eundem corui pauerūt ministri, sed iugiter, donec tuis completis diebus ad transferēdam te in celum æthereū non unus tm̄ currus igneus, sed totus cū rege suo filio tuo ueniret atq; occurreret angelorū exercitus: hæc nobis quasi percunctantibus tu rñdens, dicis.

Iohel. 2:

3. Reg. 19

¶ Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium

¶ Hoc est dicere, Dilectus meus foris est, quasi sub divo est, tectum non habet, domum non habet. Vulpes, inquit, foveas habent, & volucres coeli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinat. Quid enim? Nunquid domum vel suam habet? Immo reliqui, ait, domum meam, diuisi hereditatem meam, facta est mihi habitatio mea, quasi spelunca Hienæ. Domum ergo iam non habens suam, & nondum adeptus aliam, id est, a Iudæis iam repulsus, & gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris & pulsans, rogat intus suscipi, & hæc vox dilecti mei pulsantis, Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.

¶ Soror mea per fidem, amica mea per spem, columba mea per charitatem, immaculata mea per omnimodam mentis & corporis incorruptionem: quod in matre quæ concepit & peperit, ualde laudabile est. Aperi mihi, scilicet ostium, loquere prout ad confirmandum pertinet euangelium, & in hoc opere tibi quietis patere suspensum, ut gratum singulari pudicitie tue propter me rumpas silentium. ¶ Quam ob causam? Videlicet quia caput meum plenum est rore, & cinni mei guttis noctium. Extraneus factus sum quippe fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ, & sicut eius qui foris est, & tectum non ha-

K

Matth. 8.
Hiere. 12.

Psalm. 68

RVPERTI IN CANT. CANT. CA.V.

Ibibem

bet, caput plenum est rore, & cī cinni siue supre
mi capilli pleni sunt guttis noctium: ita obpro-
bria exprobrantium ceciderūt super me, & ab
ipsis sacrae sensibus prauis inficiuntur scripturae
quae omnes ita mihi, scilicet uerbo dei, sicut cin-
cinni inhærent capiti. Sicut me extra portas su-
as, ut crucifigerent, eiecerunt: ita de cordibus su-
is longe fecerunt, odientes & me & patrem me-
um: & sicut illa nocte sua faciem meam conspu-
erant, ita pertinaciter blasphemias in caput me-
um iactitant, & cīcīnos meos cōmaculāt, simi-
les ipsi rori cadenti siue caducis guttis noctium
quia de gratia dei ceciderunt: dum me deum dei
filium esse blasphemantes negant, & scripturas
quae testimonium perhibent de me, sensu cōtra-
rio conturbant. Aperi igitur cum alijs testibus
meis os tuū, & facito, ut in quibuscunq; locum
habeam, ubi reclinem caput meum.

Act. 8.

¶ Vbi & quando ista uox dilecti pulsantis? In-
tus & i interiori homīe, ubi uobis quoq; amicis
dilectus idem solitus est loqui, sicut & de quo-
dam uestre scriptura dicit. Dixit autē spūs Phi-
lippo: Accede & adiunge te ad curꝝ istū. Si enī
spiritus dilecti habitat in uobis, & intus loquitur
uobis, non necesse habetis doceri quid de me le-
psa dixerim, uox dilecti mei pulsantis.

Act. 1.

¶ Si quæritur quando, nimirū postq; ascendit in
cœlum, dum hic quoq; sexus tenderet ad eum,
sicut legitur in actibus apostolorū: Hi omnes e-
rant perseverantes unanimes cum mulieribus &
Maria matre Iesu & fratribus eius. Sicut uiri,
ita & fœminæ iam communiter uiuere incipie-
bant, non solum Iudæorum, uerum etiam Græ-

eorum cum dato spiritu sancto prædicaretur euangelium. Hinc est illud: In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorum. Propter huiusmodi maxime fiebat uox dilecti pulsan- & dicentis: Aperi mihi soror mea, uidelicet ne uel infirmiori sexui deesset salutaris doctrina, ministeriumque & norma uitæ, uel morum disciplina. Ego autem inquam.

Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Quam dudum quippe dilecte mi uitam perfecte solitariam concupiui, in qua sic uiuitur ac si quis tunica uel omni ueste nudus quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, & expers totius pulueris. Quomodo rursus implicabor curis, quæ non desunt prælatis in conuersatione communi: quæ uita communiter uiuentium propriumque nihil habentium religiosa sit uel esse possit? Hæc namque uita sine uictu uel ministerio quotidiano non potest deduci, & nonnihil habet pulueris, imo & nimis sæpe puluerulenta est, & in primis murmuriosa, sicut initio iam audistis o amici, quia factus est murmur Græcorum aduersus Hebræos eo quod despicerentur in ministerio quotidiano uiduæ eorum. Nec mirum quod in sexu isto, sexu fragili, cõfugiẽte ad nos de luto sæculi, subest aliquid pulueris huiusmodi: cum & in uestro. s. sexu uirili nonnulla reprehensibilia sint, & multa pristina conuersationis uestigia supersint,

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

Ego autem dilecto meo pulsanti loquor, eiq[ue] nota replico, quia singularis ego prae omnib[us]. exui me tunica mea, mente & actu uel habitu reliqui omnia, & ita laui pedes meos, conscientia siue intentionem meam emundante spiritu sancto, ut iam dicti pulueris nihil o[mn]ino residu[m] sit. Quomodo nunc induar tunica, ut cum mea reliquerim omnia, curem aliena, pro alijs sollicita & ear[um] quae quotidie ueniunt uiduar[um], uel q[uae] uenturae sunt uirginum, mater familias effecta? Quomodo inquinabo quos laui pedes meos. i. ad aliqua terrena inclinabo oculos uel caeteros, quos omnes tibi soli dilecte mi dedicaui sensus, uel cogitatus meos? Na[m] etsi custodia tua semper mecum est, uera tamen humilitas semper sollicita est, & mea potissimum anima, quae amore tuo singulariter plena est, pro puluere aestimat, pro sordibus reputat, quicquid unq[ue] praeter te p[er] aliquam necessitatem dicit uel cogitat, q[ui]s licit[um] sit, q[ui]s non ociosum, imo & aliquatenus utile uideri possit. Hac uel his similia dicenti & uigilanti corde dormire uolenti mihi quid obuenit?

Dilectus meus misit manum suam per foramen, & uenter meus intremuit ad tactum eius.

Quomodo o dilecta misit dilectus tuus manum suam per foramen? Quae est illa manus? Quod est illud foramen? Quis ille tactus? Quis ille tremor? Quomodo intremuit uenter tuus? Aut quid uenter tuus? Mirantes ista quaerimus, quia talium in experti sumus. Dicit quida[m] ueterum amicorum, Et misit dominus manum suam, & teti

Hiere. 1.

git os meum, & dixit ad me. Ecce dei uerba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gentes & regna. Itē alius dicit. Ego sedebā in domo mea, & senes Iuda sedebant coram me, & cecidit super me ibi manus dñi Dei. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinnis capitis mei.

Ezech. 8.

¶ Nostra ætate referebat quædam adolescentularum familiaribus suis, quibus propter compertā beniuolentiam secreta sua cōmittere non dubitabat, nocte quadam similitudinem manus a capite lectuli fuisse immissam super pectus suū pene uigilantis, imo nullatenus dormientis, nonnihil tamen de excussu tenuiter patientis. Erat aut tactus suauissimus quasi dexteræ manus. Et apprehendens illam suis utrisq; manibus demulcebat signaculo crucis, peragrans intus & exterius quibus delinimentis ualde manus eadē delectari uidebatur. Cūq; post illas signaculi sancti delicias, quibus manū demulcebat, brachiū quoq; contingere, ipsamq; personam, cuius manum tenebat, assequi conaretur, uelociter ueluti increpitans mouit & excussit se manus illa, oleo suauior, penna uolucris agilior, motuq; suo dedit intelligi, qd ipse cuius erat manus, nollet se apprehendi. ¶ Memorabat etiam eadem adolescentula. s. anima nuptijs istis dedita, canticisq; nuptialibus intentata: quoniā dilectus, in uisū noctis conspicuus, manum suam miro modo pectori eius quasi per foramen iniecit & cor eius intrinsecus apprehendit, tenuitq; aliquādiu suauissime stringens, & gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra manum illam subsiliens atq; tripudians.

¶ Porro de tremore illo, tremore sancto & diuini

K ;

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.
no, tale experimentum sibi euenisse fideli narra-
tione referebat. Aspiciebat per uisum in qua-
dam ecclesia saluatoris imaginem Cruci confi-
xam in loco sublimi, scilicet ubi de more confi-
stebat, orantibus siue adorantibus proposita po-
pulis. Cunque in eam intenderet, uiuens imago
uisa est uultu quasi regio, radiantibus oculis, a-
spectuq; prorsus reuerendo: manumq; suam de-
xteram de patibulo adducere, signaculum Cru-
cis super aspicientem edere magnifica expressi-
one dilectus ille dignatus est. Non uana uisio, i-
mo magnæ uirtutis sensum uidenti intulit con-
tinuo. Denique sicut tremat folium arboris, ubi
uentus uehemens illud concusserit: ita cum re-
pente in hoc uisu euigilasset, in lectulo aliquan-
diu tremuit, ueruntamen tremore dulci, tremo-
re blando, nimiumque suauis. Et antequam eu-
gilaret, in ipso uisu iam dicti uirtutis signaculi ui-
dentem sursum rapuit, uelocius atque facilius
quàm dici possit manibus expansis ad manus il-
lius confixas Cruci, ita ut os quoque ori totum-
que corpus admotum uideretur eius corpori, et
ubi somno erupit, aliquandiu (sicut iam dictum
est) tremore illo diuino multū delectabiliter ui-
gilans tremuit. Hæc pro experimēto manus uel
tactus atque tremoris diuini paucis dicta sint.
Verum cum de tua persona agitur, o dilecta di-
lecti singularis, qualia uel quanta sunt ista, ut ea
quæ circa te fecisse credenda est manus domini
possint aliquatenus ex istorum similitudine col-
ligi? Magna sunt ista, nostrosque longe cogita-
tus excedunt, te potius audiamus, cetera tam
sancta, tamque mystica narrantem, tam longe

supra literam spiritum uitæ in sensu habentem.

¶ Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus meæ stillauerunt myrrham optimam & digiti mei pleni myrrha probatissima.

¶ Surrexi, inquam: Quomodo enim diutius dormire aut post hac obdormiscere potuissem? Quomodo tunica indui fastidiosum aut puluerem pati in pedibus mihi esset pigrum: ubi post uocem dilecti mei pulsantis, manus quoque accessit, & tactu suo illum ineffabilem uetri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperirem dilecto meo, operam dedi ut cū apostolis Christi, utique dilecti mei, dictis & factis proficerem currenti Euangelio. Nam hoc est quod dico. Manus meæ stillauerūt myrrham primam, & digiti mei pleni myrrha probatissima.

¶ Oportebat namque, ut maxime relictis credentium atq; APOSTOLICAM uitam imitantium uiduis manifestum darem exemplum omnis mortificationis uitiorum, normamque in propatulo sacrarem mox uenturis nouumque & eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ uirginitatis propositum. Hæc MYRRHA utique probatissima, id est, preciosissima est.

¶ Caterum carnem mortificare, non propter deum, neq; propter ædificationem uidentium, sed propter gloriam propriam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est, manibus stillare MYRRHAM, sed non probatam, imo nec ibi sunt digiti, qui dicantur MYRRHA pleni, quia non est in tali opere uirtus discretionis.

RVP. IN CAN. CANT. CA. V.

quæ per digitorum distinctionem solet intelligi.
¶ Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.
¶ Pessulum, inquam, ostij mei, id est, clausuram oris mei. Quid namque per pessulum, nisi silentij signatur firmamentum. Pessulum ergo ostij dilecto meo aperitur, cum indictum ori silentium propter Christum resolvitur, ut audientes ædificentur. **¶** Et quæ pulcher, quæ rationalis & disciplinatus ordo loquendi. Prius myrrha stillat de manibus, & digitis myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostij dilecto aperitur, id est, prius vita laudabilis in exemplum præparatur, & deinde doctrina fidem quærens audientium palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia cepit facere & docere. Non dictum est prius docere, & deinde facere; sed prius facere, & deinde docere.

Actu. I

¶ Et ille declinauerat atque transierat.
¶ Ego, inquit, pessulum ostij mei dilecto meo aperui, & ille declinauerat atque transierat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti: sed ille iam nobiscum non erat, iam coelo receptus, huc redire ulterius non habebat. Ergo ne o dilecta, tu istud nesciebas? Nonne prius quam modo iam dicto pessulum ostij tui aperuisses, uideras, quod in coelum ascendisset: & sciebas quod ultra ad commendandum mortalibus rediturus non esset? Sciebas, ait, & bene sciebam, Sed quid?
¶ Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutusest.

¶ Quando uel ubi locutus est? Nimirum, quando uel ubi ego pessulum ostij mei dilecto aperui loquendo scilicet pro utilitate audientium ea quae sunt dilecti, tunc & ibi dilectus est locutus. Non enim ego eram quae loquebar, sed ipse loquebatur in me. Si enim quilibet uestrum amicorum dicit, & uerum dicit, an experimentum quaeritis eius qui in me loquitur Christi, non dubium, quin & in me dilectus idem locutus sit, quotiens ei pessulum ostij mei aperui, quotiens linguam moui, & uerbo DEI (quod ipse est) uocem meam accommodaui. Matt. 10.

¶ Ut ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, & praes singultibus uehementer erumpentibus non poteram uerba nisi concussa, uel uoces nisi intercisas, euoluere. Nunquid enim poteram absque fletu de illo uerba facere? Verum fletus ipse consolatio mihi erat, delectatio quaedam mihi erat: sicut & cuiusque uestrum lachrymae suae dulces sunt, fluentes in eiusdem recordatione dilecti, iuxta illud: Fuerunt mihi lachrymae meae panes die ac nocte. Psal. 41.
 Quanto magis mihi dum diceretur mihi quotidie. Vbi est DEVS tuus filius tuus: siue dum dicerem ego, me dimisit in hoc exilio deus meus filius meus, de metaliter incarnatus uel natus, propter me & me uidente taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, commemorare siue narrare uerba eius, uerba morientis sine continuo morituri dilecti, maxime commendantis praecipuum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa coena sacrosancta, quando tradebatur, usque ad haec uerba nouissima, mulier ecce filius tuus, Ioan. 13.
Ioan. 19

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

ad discipulum autem, ecce mater tua?

Ibi ignis, ibi gladius: ignis amoris, gladius doloris: & anima mea uictima erat holocausti. Hanc enim & ignis incendit, & gladius pertransiuit. Vñ sicut adeps sacrificij liquefcit ab igne, & sicut fluit sanguis de gladij uulnere: sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum ubi moriebatur ipse, uerumetimm quotiens me aperiente pessulum ostij mei locutus est in me. Totiens quippe sensi profundo corde, uulnerata mente, istud quod nunc dico, quia declinauerat atque transierat, ipsa commemoratione horum sensum mihi renouante, ut magis ac magis sentirem eum hic iam non esse uisibiliter non cõparerere.

Quæsiui illum, & non inueni: uocaui & non respondit mihi.

Quæsiui, scilicet iugiter meditando: uocaui, semper orando: sed sic quærens non inueni, sic uocanti non respondit mihi Dulce lumen, & delectabile est oculis uidere solem: sed mihi dulce sentiebam uidere carnem meam in ipso uiuentē delectabile habebam, quem genueram, uidere facie ad faciem, ad dexteram patris super omnia fulgentem. Non sic statim inueni, non quæ cito uocaui, super hoc respondit mihi.

In uenerunt me custodes qui circumueñt ciuitatem. Percusserunt me, & uulnerauerunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes murorum.

Qui sunt uel erant illi uigiles, illi custodes

murorum qui circumeunt ciuitatem? Nimirum amici & primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro actuum Apostolorum

Actu. 9

Non æquum est nos derelinquere VERBUM DEI & ministrare mensis. Considerate ergo fratres uiros ex uobis boni testimonij

septem, plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus: Nos uero orationi, & ministerio uerbi instantes erimus.

Isti erant uigiles, & hoc illis erat uigilare, & ciuitatem circuire, & muros custodire, scilicet orationi & ministerio uerbi iugiter instare, Iuxta illud prophe. Super muros tuos **HIERUSALEM** constitui custodes, tota die & tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini.

Esa. 62

Qui reminiscimini domini ne taceatis & ne detis silentium ei, donec stabiliat & donec ponat Hierusalem laudem in terra, illam Hierusalem nimirum, de qua & in Psalmo dictum est: Hierusalem quæ ædificatur ut Ciuitas. Hoc ita uigiles illi faciebant, ut omni die in templo & circa domos non cessarent docentes & euangelizantes **IESVM** Christum. Isti inuenerunt, quærebant enim me.

Psal. 121.

¶ Quomodo querebant, & quomodo inuenerunt me? Querebant me utique omnes pia sollicitudine, & ille præcipue, cui a dilecto fueram commissa, dicente: ecce mater tua: & recepit me in sua, Querebant isti multum sperantes de me, quod inesset mihi aliquid dignum sua inquisitione: quippe qui nouerant, quod in me uel de me fuisset factum, qualis mater qualem genuissem filium. Non nihil in me superesse arbitraban-

Ioan. 19

RVPERTI INCANT. CAN. CA. V

tur de thesauris altissimi, quos superueniēs in me
spiritus sanctus thesaurizauit in conceptione tā
ti filij. Verum quippe hoc erat, quia filius qui-
dem de utero meo per nati uitatem carnis, ran-
quam sponsus de thalamo suo processit: se nihil
ominus tota plenitudo gratiæ, quam acceperā,
extunc, & usq; in seculum in corde & in sensi-
bus meis perseuerauit ac perseuerabit, Quære-
bant igitur & inuenerunt me plenam esse gemitu-
tibus inenarrabilibus. Et hoc unde illis ut sic in-
uenirent me? Nimirum ex aliqua suimet simili-
tudine. Nam quod gemebam, similiter & ipsi ge-
mebant, eandemq; in gemitibus nostris habeba-
mus causā, taliter ab ipso dilecto ueraciter præ-
nunciatam. Filioli, adhuc modicum uobiscum
sum. Queretis me, & sicut dixi uobis, quo ego
uado, uos non potestis uenire, & uobis dico mo-
do. Hæc nobis erat communis causa gemitu-
atq; fletuum, q; quo ipse abierat, non nos potera-
mus ire. Nō quidem reliquerat nos orphanos, q̃a
reliquerat nos cum sua promissione & sua pro-
missionis spe, secundum uerba hæc: & si abiero
& preparauero uobis locum, iterum uenio &
accipiam uos ad me metipsum, ut ubi sum ego,
& uos sitis ueruntamen interim dum differeba-
mur, sic erat nobis, quēadmodū ipse alibi dixit:
Nunquid possunt filij sponsi ieiunare, quam diu
cum illis est sponsus? Venient autem dies, quan-
do auferetur sponsus ab eis, & tunc ieiunabūt
Quod si filijs sponsi erat ieiunandum, quāto ma-
gis mihi matri eiusdem sponsi ieiunandum erat
& flendum? In hoc ipsi inuenerunt me, nec enim
qd animi gerere posset illos latere. Quid deinde?

Ioan. 13.

Ioan. 14

Matth. 9.

¶ Percusserunt me & uulnerauerunt me.

¶ Quomodo, uel quibus armis percusserūt me? Conferendo & colloquendo, & gemitus suos nimis ultroneos, imo & nimis uiolentos, in mediū iaciendo, percusserunt me: quos uidelicet gemitus & fletus suos, & si uellent, retinere non poterant, & ideo solutis habenis lachrymas suas currere dimittabant, quantū ipsæ lachrymæ uolebant. Tunc unusquisque portionem suam afferbat in mediū, memores uerborum patris sui, filij mei, sponsi iam dicti, dilecti nostri, uerborū nouissimorum patris eiusmodi, quæ moriens & quasi ultimum trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filiis suis, qualem hæreditatem dimisisset eis, & de ipsorum hæredum pace & concordia moriens quæ pie sollicitus testator ipse fuisset, & quomodo cum dilexisset suos qui erāt in mundo in finē dilexit eos. Hæc erant iacula ipsorum, & istis percusserunt me, & uulnerauerunt me, percussi ipsi & uulnerati, a me uicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquētis in me dilecti, quemadmodū Psal

Ioan. 13

Psal. 119

¶ Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes muroꝝ, ita uidelicet, ut totū qd erat in me secretū, facere, quod opus erat, illis manifestū.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

Luc. 2.

Nam catenus omnia quæ erāt de illo dilecto uerba conseruaueram conferens in corde meo, & ita contegens quasi sub pallio tunc autē deprompsi in aperto, uidelicet necessaria multumq; profutura prædicando uel etiam conscribendo dilecti euangelio. His alijsque modis defessa & commo huic mundo præmorta, conuerto me ad filias sororesq; nostras, euangelij nostri uiduas, siue qualescunque sexus nostri personas mihi creditas, & aio ad eas.

¶ Adiuro uos filia Hierusalem, si inueneritis dilectū meum, ut annuncietis ei, quia amore langueo.

Rom. 1.

¶ O filia Hierusalem, quæ uere estis filia Abraham, semen Iuda, filia quoq; David secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius Dei secundum diuinitatem, & rex supernæ Hierusalem: factus est filius meus siue filius hominis ex semine David secundum carnē, adiuro uos, uidelicet per hoc ipsum unde estis filia Hierusalem, si inueneritis dilectum meum, si autē me, ut sæpe fit, discipulæ ante magistrā, exeuntes de corpore, ueneritis ante dilecti mei conspectū, ut annuncietis ei, quia amore langueo, quia præ amore eius, præ magno uidendæ faciei eius desiderio, nimis uitæ huius tædium patior, & animo gemituoso lachrymosisq; oculis suspiriosas præsentis exilij moras sustineo. ¶ Quid erat uel quid efficiebat hæc talis adiuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis siue languorem amantis, nisi annuntiaretur ei? Domine (inquit PETRVS) tu omnia scis, tu scis, quia amo te.

Ioan. 21.

Quanto magis o tu dilecta tam prudens tamq[ue] fidelis, per temetipsum absq[ue] internuncijs dicere poteris dilecto, & frequenter dixisti sine dubio dilecte mi nullū tibi ē absconditū cor, nullius occultus amor, tu scis q[uod] amore lāgueo. Quorum ergo tendit uel quid efficit hęc adiuratio? Eo nimirum, ut percussa percutiat, uulnerata uulneret, mater filias, salubriumq[ue] uulnerum suorum aliquod & si non statim omnibus, at saltem iam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filia uel sentientes in matre tantum uitæ futuræ, quæ non uidetur, desiderium, in mente persentiant & ipsæ talem illum esse dilectum, ut iure propter eū fastidiat quis uel quis hoc p[ro]p[ri]is sæculū, iāq[ue] inter moras præsens uitæ magis ac magis cupiant eum agnoscere, saltē per speculū saltē in ænigmate. Vñ & protinus dicunt.

1. Cor. 13.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulier: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos.

Optuna ualde p[er]cūctatio, si respiciamus ad illa t[em]p[or]a, de q[ui]b[us] nūc agimus, q[uod] tu o dilecta propter euāgel. dilecti p[ro]p[ri]is aderas, & i[n] corpe detinebaris magistra necessaria, testis ualde idonea. T[ame]n tūc. n. audiri incipiebāt nō solū Iudæi apta frōte blasphemātes, uergetiā multi ac diuersi hæretici sub noīe chrīano Christianā ueritatē corrūpere laborātes, & exinde pullulare habebāt, eodē q[uod] malignitatis spū, s[ed] diuersis sibiq[ue] cōtrarijs erroribus, q[ui] plurima uiperarū genimina, uelut antiquæ hydræ capita, quæ (ut fertur) sectis prioribus plura renascebantur.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

¶ Pulsandum igitur erat ad ostium ueritatis, & consulendum oraculum spiritus sancti, scilicet, sacrarium pectoris tui, ut uiua uoce omnem necessario tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio scripturarum, quas memoriter tenebas prophetissa magna, & eapax oim prophetarum siue prophetiarum. Qualis est, aiunt, dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum, idem filius tuus deus ex patre deo, qualis est o uirgo uirginum o sancta sanctarum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos. Neque enim nos, quæ iam sumus filia Hierusalem, dubium habemus, quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est, deus ex deo: sed non nobis solis, quæ nunc sumus in hoc tempore tuo, uerum etiam & omnibus alijs prouidendum est filiabus Hierusalem, quæ futuræ sunt post nos, ut ex te certo instructæ uel confirmatæ spiritus sancti testimonio, sciant contemnere hæreticos & solius dilecti sancto flagrare desyderio.

¶ Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex milibus. Caput eius aurum optimum, comæ eius sicut elatæ palmarum, nigra quasi coruus: Oculus eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima. Genæ illius sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacithis. Ven

ter eius eburneus, distinctus saphyris. Cru-
ra illius columnæ marmoreæ, quæ funda-
tæ sunt super bases aureas. Species eius
ut libani, electus, ut cædri. Guttur illius su-
auissimum, & totus desiderabilis. Talis est
dilectus meus, & ipse est amicus meus, fi-
liæ Hierusalem.

Tale tuum nobis carmen diuina prophetae.

Quale sopor fessis in gramine, quale per æstû,

Dulcis aquæ saliente sitim restringere riuo.

¶ Hoc tuum carmen uere pulcherrimum, & si-
cut dicitur, ita est Canticum Canticorum. Nihil
amici libentius audierint, nihil adoleſcētulæ, de-
lectabilius acceperint, quæcunq; habet aures au-
diendi sensumq; promptum, quo legitimū car-
men discernere possint. Dixisti qualis dilectus
sit, & miras qualitates eius, breuiter quidem, s; de-
lectabiliter exposuisti, sicut habet seipsa ueri-
tas rei, sicut omnes consonanter prædicant scri-
pturæ ueritatis.

¶ Dilectus meus candidus, & rubicundus.

¶ Vnde candidus, & unde rubicundus? Nimirum
candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat
aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus?
Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans
spiritus sanctus in Dauid, cum dixisset: Beatus
uir qui non abiit in consilio impiorum, & in uia
peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie
non sedit, &c. quibus utiq; uerbis designauit, eū
fore candidum, s. immunem ab omni nigredine

Plalmo, I.

L

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

Rom. 5.

eius in quo oēs peccauerunt: erant enim in luminibus eius, quando abiit in consilio impiorum, & stetit in uia peccatorum, & sedit in cathedra pestilentiae, cogitando malum, & transgrediendo mandatum, & defendendo siue in posteros suos trans fundendo hereditarium peccatum suum, subiit atque ait: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania: Astiterunt reges terrarum, & principes conuenerunt in unum, aduersus dominum & aduersus Christum eius? Et est sensus: Cum ita fuerit candidus & omnino immaculatus: quare ita conuenerunt & suo illum sanguine rubicundum fecerunt? Et in Esaia: Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & uestimentum tuum sicut calcamentum in torculari? Præmiserat enim, ego qui loquitur iustitiam, & propugnator sum ad saluandum, quod est uere esse candidum, uere immaculatum. Statimque & hoc dicitur electus ex milibus: ibidem subiungitur, torcular calcaui solus.

Psal. 2.

¶ Eligitur quærimus & nos, siue adolescentula, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc discunt tantum Sacramentum: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? & respondent nobis amici ueteres ac noui: Quia uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra; sed proprio filio suo non peccit deus: sed pro nobis omnibus tradidit illum, & ipse dilecti dilectus propter peccata (inquit) populi mei percussus eum.

Esa. 63.

Esa. 53.

Rom 8

Esa. 53

¶ Quibus autem ex milibus est dilectus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo, ut illud faceret solus, ad quod faciendum nullus al-

lorum fuit idoneus? Hinc enim apud Esaïam, cum de uniuersitate sanctorum, quæ una ciuitas est, quæque in ADAM cecidit, præmissum fuisse: Eleuare eleuare consurge Hierusalê, quæ bibisti de manu domini calicem iræ eius, & usque ad fundum calicem soporis bibisti: protinus infirmitas cunctorum milium quanta fuerit, his uerbis quæ subiuncta sunt, demonstratur. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis quos enutriuit.

Esa, 51

1. Cor. 15.

¶ Amplius autem ad ipsam cōuersus dicit: Filij tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium uiarum, sicut bestia illaqueata, pleni indignatione domini, & increpatione dei tui. Vere magna infirmitas cunctorum milium. Non solum non potuerunt sustentare Hierusalem, siue apprehendere manum eius; uerumetiam ipsi proiecti fuerunt & dormierunt in capite omnium uiarum, sicut bestia illaqueata, uidelicet peccato illaqueati, peccato originali, & ob hoc pleni indignatione domini, pleni increpatione D E I, id est, & secundum animam mortui, & secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis una residua fuit, quemadmodum sequens litera continuo repromisit. Hæc dicit dominator tuus dominus & D E V S tuus, qui pro populo suo pugnavit: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adijcies, ut bibas illum ultra, et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. Hoc est opus electi, potuisse facere & fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit,

RVP. IN CAN. CANT. CA. V.

quod est abstulisse de manu generis humani s. omnium qui ad uitam erant præordinati, qui omnes dicuntur & sunt una Hierusalem, calicem iræ & fundum calicis, id est, sententiam utriusq; mortis animæ & corporis. Vnde hoc illi, ut talis uel tantus deberet esse electus? In quo discernitur? Quo differt a cunctis?

¶ Caput eius aurum optimum

Psal. 44.

¶ Hoc est eius proprium, & hinc est illud, quod ueraciter esse dicitur, speciosus forma præ filiis hominum: quia caput eius aurum est optimum .i. principalis eius natura uera diuinitas est, ipse est enim deus, Dei uerbum, quod erat in principio apud Deum. Nam deus erat uerbum. Ex duabus unus idemq; subsistit naturis, diuina .i. & humana, & ob hoc diuina eius natura recte dicitur caput, quia principium est, quemadmodum quodam loco dicit: Ego principium qui & loquor uobis. Quid tanti ponderis ut hoc aurum? Quid tam pulchrum, ut hoc caput aureum? Quid tam preciosum ut hoc uerbum? Ego dilecta pōdus auri huius ineffabiliter in memetipsa persensi, quando de cœlo in uterum meum descendit. Sed habet quandam de semetipso mirabilem atq; inæstimabilem efficaciam, quo mortalis conditionis uterum fragilemque hunc sexum ita dulciter solidare nouit ac potuit, ut nō solum non frangeretur, uerumetiam delectaretur ponere eius paruitas uteri mei, cum sit ipse quem tremunt angeli, quem totus non capit orbis, sub quo curuantur (ait scriptura) qui portant orbē. Efficacia hæc gratia eius est; sine qua nulla sub

Ioan. 1

COMMENTARIORVM LIB. V. 83

eo creatura subsistere potest. Hoc habet præ cū-
ctis milibus. s. tale, tātūq; pōderis caput, & hinc
est dilectus ex milibus.

¶ Comæ eius, sicut elatæ palmarum, ni-
græ quasi coruus.

¶ Comæ huius capitis sunt omnes scripturæ
ueritatis. Sicut enim comæ de capite prodeunt,
& capitis quoddam sunt ornamentum: ita oēs
scripturæ diuinitus inspiratæ, de plenitudine hu-
ius uerbi siue electi acceptæ sunt, & omnes huic
electo perhibent testimonium.

¶ Istæ comæ sicut elatæ palmarum, id est, sicut
folia palmarum, quæ uidelicet folia iccirco di-
cuntur elatæ, quod eleuentur sursum, qā nō pen-
dent deorsum, sicut aliarum arborum. Est autē
palma arbor, insigne uictoriæ ramis obpansis i
modum palmæ hominis, procero ac decoro uir-
gulto, diuturnisq; uestita frondibus, & folia sua
sine ulla successione conseruans.

¶ Vere ergo comæ eius uidelicet, electi siue au-
rei capitis dilecti sicut elatæ palmarum, quia ui-
delicet scripturæ ueritatis, quarum utiq; priuci-
piū est caput illud, scilicet Deus uerbum: non
sicut scripturæ hominum, terram aspiciunt, sed
sursum tendunt, & quæ sursum sunt quærunt:
siquidem non occidentem literam, sed uiuifican-
tem sequaris spiritum, & ualdæ diuturnæ sunt,
sicut imo plusq; elatæ siue folia palmarum. Quia
cælum (inquit) & terra transibunt, uerba autē
mea non trāsibunt, & iota unum aut unus apex
non præteribit a lege donec omnia fiant.

2. Cor. 3.

Luc. 21
Mat. 5.

¶ Sunt autem nigra quasi coruus, quia (sicut ali-

L 3

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

Psalm. 17

bi dictum est) tenebrosa aqua in nubibus aeris, id est, occulta scientia in prophetis atq; legalibus scripturis, ita uel acriter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus siue intellectus idem sit. Sed uide quid sequitur.

¶ Oculi eius, sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, & resident iuxta fluentia plenissima.

¶ Oculi eius septem sunt spiritus eius: Septē dona siue septem gratiæ sunt unius eiusdēq; spiritus eius. Confer opposita hæc: comæ eius nigræ quasi coruus, & oculi eius sicut columbæ q̄ lacte sunt lotæ, & uide quid conficitur. Istud nimirum, quia scripturæ sanctæ, sunt quidem sancti & uiuificantem non habētibus Spiritum nigræ quasi coruus, quia obscuræ eis & truces uidentur: sed habentibus gratiam spiritualem, quæ p̄ oculos intelligitur, candida, imo & lucida sunt, sicut oculi columbæ mansuetæ colūbæ lactæ.

Gene. 21
Dente. 19.
Osee. 1

Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit unum de ancilla, & unū de libera. Et lex dicit: Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. In prophetis autem, uade, inquit dñs, sume tibi uxore fornicationis & fac filios fornicationū, &c. In ijs namq; & cæteris huiusmodi, comæ iam dictæ nigræ sunt, non quomodocunq; sed sicut coruus. quia non solum obscura sunt hæc, uerum etiam nocua uidentur secundum literalem sensum.

¶ Adhibitis autē oculis iam dictis, oculis spūalibus, apparent quia lucida sunt, colūmbina sunt, honesta & sancta sunt, uidelicet secundū sensum

mysticum, & quātum distat inter nigredinem cor-
 uorum nitoremq; columbarū lactearū, t̄m, imo
 & amplius, distat inter occidentem literam &
 uiuificantem spiritum. Igitur oculi eius, id est,
 gratia sancti spiritus in eo manentis sicut colū-
 bā q̄ lacre sunt lotā: colūbā ualde cādidā, q̄ resi-
 dent super riuulos aquarū & iuxta plenissima. i.
 oino intendūt scripturis prophetarū, & oēs in-
 spiciūt scripturas sanctas, sacramentorū cōlesti-
 um plenissimas, iuxta illud Psal. Sed in lege dñi
 uolūtas eius, & in lege eius meditabitur die ac
 nocte. ¶ Quid enim fecit aut docuit absq; auto-
 ritate scripturarū? Primum ubi egressus est a de-
 serto, post ieiuniū atq; tentationē, traditum sibi
 libꝛ Esaiā prophe. reuoluens, & inueniens locū
 ubi scriptū erat. Spūs dñi sup me ptopter quod
 unxit me. &c. Hodie, inq̄t, impleta est hāc scri-
 ptura in animabus uestris. Ita incipiens, cuncta
 sine dubio cū autoritate Scripturarū & dixit &
 fecit, semper intendens scripturis. Et ut aliquid
 pro exemplo dictum sit, nunqd in ipso initio suae
 praedicationis siue inspectione scripturarū, abs-
 q; meditatione legis domini in montem ascēdit,
 sicut narrat euangelium, quia uidens turbas plu-
 rimas ascendit in montem, & cum sedisset, ac-
 cesserunt ad eū discipuli eius, & aperiēs os suū,
 docebat eos, uidelicet hoc praecipue, q̄ non ue-
 nisset legem soluere, sed adimplere? Non utique,
 sed hoc inspiciebat, hoc meditabatur, unum &
 alterum, uidelicet & quod olim fecerat, & quod
 postmodum erat factururus: q̄ nimirum & olim
 in monte legem dederat eādē, & postmodum
 ascensurus erat in montem, id est, in ipsam cor-

Psalm. 1

Lucā, 4.
Esaiā, 61

Matth. 6.

Exod. 20

Luc. 24.
Ioan. 16.

RVPERTI INCANT. CAN. CA. V

li altitudinem, & aperto ore suo, aperto nihilo-
minus sensu discipulorum suorum, ut intellige-
rent scripturas, docere habebat eos omnem uer-
tatem. Recte igitur sicut columbæ, non qualif-
cunq; sed colūbæ residentes super riuulos aqua-
rum, & iuxta fluentia plenissima, ita oculi eius,
uidelicet dilecti sunt: quia sensus siue cogitatio-
nes eius nusquam a sanctarum inspectione scri-
pturarum sese aliquando auerterunt.

¶ Genæ illius sicut areolæ aromatum, con-
sistat a pigmentarijs.

¶ Genæ sunt inferiores oculorum partes, unde
barbæ inchoāt. Nā barba græce dicitur γέρον.
Quid ergo p genas dilecti, nisi exterior eius ha-
bitus intelligitur? Genæ nanq; hominis enunci-
ant de illo, unde & dicitur uultus idem locus, eo
q; per eum animi uoluntas ostenditur. Ergo ge-
næ eius (inquit) sicut areolæ aromatum: quia ni-
mirum latentium in eo indices sunt gratiarū uir-
tutumq; omnium, quæ ita intuentibus gratæ sunt
habentibus duntaxat simplicem oculum atque
beniuolum, sicut areolæ aromatum, cōsistat a pi-
gmentarijs, id est, non casu complantata, sed be-
ne dispositæ cura diligenti delectabiles sunt, &
aspicientium lætificant uisum pariter & olfa-
ctum.

¶ Labia eius lilia distillātia myrrhā primā
¶ Euangelij prædicatio munda est, & omnis do-
ctrina dilecti sancta & uera est, quod ipsi aduer-
sarij confessi sunt, quamuis non simpliciter dicē-
tes: Magister scimus quia uerax es, & uiam dei
in ueritate doces.

Mar. 22

COMMENTARIORVM. LIB. V. 85

¶ Fuit autem initium prædicationis eius pœnitentia, præcurrente in hoc ipsum Ioanne, sicut ipsa manifeste scriptura euangelica demonstrat. In diebus autem illis (inquit) uenit Ioannes bap. prædicans in deserto Iudææ & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Item: Cum audisset Iesus q̃ Ioannes traditus esset, secessit in Galilæā, & exinde cœpit prædicare & dicere. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum. Sed & alias ubique occasio se præbuit, illā ostendit fuisse aduentus sui causam, uocare. s. pœnitētes ad pœnitentiam, & hæc est amicorum quoque eius doctrina circa omnes homines, ut mortificent mēbra sua super terram. Ergo ueraciter labia eius lilia distillantia myrrham primam, quia docet mundiciam, uocat ad pœnitentiam, Non qualēcūq; myrrham, sed myrrham (inquit) primam, id est, ueram & optimam, scilicet nequaquam cupiditate uanæ gloriæ adulteratā. Cum, inquit ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in absconso, & pater tuus qui uidet in absconso, reddet tibi.

Matth. 3.

Matth. 4

Luc. 5.
Coloss. 2.

Matth. 6.

¶ Manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.

¶ In quo manus eius tornatiles & aureæ? Nimirum in faciendo miracula, ut constanter dicere posset. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si non uultis mihi credere, operibus credite, uidelicet q̃ feci in uo-

Ioan. 10

L S

RVP. IN CANT. CAN. CAP. V.

his, qualia uel quomodo nemo alius fecit: Nemo quippe alius manus in faciendis signis uel prodigijs ita tornatiles & ita aureas habuit. i. nemo ita uelox & potens extitit in huiusmodi, ex omnibus, quicunque mira in hoc mundo sunt operati. Qui torno operatur, facilius, citius, atque perfectius operatur. ¶ Sic iste dilectus nimirum longe facilius, multo citius, ualde perfectius, mira quae uoluit operatus est, quam aliquis ex cunctis operarijs uirtutum quicunque a seculo fuerunt. Illi namque multo sudore, multis orationum atque ieiuniorum impendijs, multo clamore cordis & oris, aliunde, scilicet ex DEO, acquirere siue obtinere meruerunt cuiuslibet (quam utique in semetipsis uel ex semetipsis non habebant) uirtutis effectum hic autem solo nutu, sola uoluntate, solo imperio, interdum & taciturnus, quod uoluit operatus est. Exempli gratia: Cum dixisset in nuptijs: Implete hydrias aqua, non solum non clamauit aut orauit, sed nec uoce sua siue labiorum motu iussit saltem aut dixit, conuertantur uel conuertimini aquae in uinum, sed de hoc omnino tacitus, haurite nunc, inquit, & ferte architriclino, scies & certus, quod satis sensisset natura tacitum conditoris sui nutum. Nec mirum: Ipse enim erat & est antiquus tornator, qui tornauit coelum & terram & Sphaeram Solis & Lunae cunctarumque corpora stellarum torno suo, id est, imperio uelocissimo. ¶ Unde manus eius adeo tornatiles? Nimirum ex eo quod sunt aureae. Quid est aureae, nisi diuinae? Substantia namque uerbi incarnati uerum aurum est, uera diuinitas est: & unde, quod ita uelociter currunt manus eius, quia quamuis infu-

Ioan. 2.

tate carnis oblectæ fuerint, nihilominus tamen tornatiles, ut erant, perseverauerunt, & in nullo infirmatæ siue tardiores effectæ sunt,

¶ Adde & hanc sapientiæ laudem, tanto præconio fortitudinis siue uelocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utiq; præciosis, Qui nam sunt illi hyacinthi? Nimirum cœlestes causæ mirabilem ipsorū quæ fecit, quas intendit, quas internis præ oculis habuit sensus iterni, sensus pulcherrimi, quos tu, dum cum exteriori opere coniungis, dum clare intelligis, dum oportune eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherrimos auro optimo supadditos ostendis. Exempli gratia: Ut illuminaret cæcum a natiuitate expuit i terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit super oculos eius, & dixit ei: Vade & laua in natatoria Syloe, &c. In hoc nimirum manus eius tornatiles & aureæ claruerunt, quia & uelociter operatus est, & sicut deus in potestate opus fecit diuinum. Adde nunc causas quare taliter operatus sit, cum dicere posset, sicut alij dixit: Respice, fides tua te saluum fecit, & ecce manus eadē plenæ hyacinthis. Quæ nam illæ causæ sunt? Illæ profecto, quas usq; in hanc diem sancta ecclesia diligenter obseruat in catecuminis suis, prius liniendo oculos eorum fide uel doctrina incarnationis eiusdem dilecti filij dei: in qua uidelicet incarnatione, quasi sputum oris dei, pulueri terræ sese indidit & unus idemq; deus & homo ad illuminandum genus humanum processit de utero uirginis, & deinde mittendo eos in fontem baptismi, quo per spiritum sanctum totus homo fluminatur & uiuit.

Ioan. 9

Lucæ. 18.

¶ Venter eius eburneus, distinctus sa-
phyris.

Qualis uenter, q̄ pulcher, & q̄ decorus: ue-
runtamen & caput pulchrius & pulchriores ma-
nus. ¶ Nam caput aurum optimum, & aureæ
sunt manus, uenter autem eburneus. Pulchrum
quidem & præciosum est ebur, sed aurum longe
pulchrius, longe preciosius. Sic nimirum huma-
na dilecti huius natura siue substantia, passibilis
quondam & tenera, pulchra quidem & precio-
sa, sed diuina longe pulchrior, longe preciosior,
in una eademq; dilecti persona, nunquam passi-
bilis, semper immortalis, ut erat ante omnia sæ-
cula. Vere pulcher & decorus uenter eburneus,
quia sicut ebur magni corporis. s. elephantis, to-
ta pulchritudo, totumq; præcium est: sic iste uē-
ter, uidelicet humanitas siue caro, quam ex ge-
nere humano assumpsit, totius mūdi maximeq;
generis Abrahæ, de cuius semine nasci uoluit de-
cus & gloria est. ¶ Pulchrius nimirum atq; pre-
ciosius est ebur carne uel corpe reliquo, de quo
sumptum est: & nihilominus caro dilecti huius
pulchrior, mundior & incomparabiliter sancti-
or est omni massa, cuius ex semine sumpta est.
Nam uniuersitatis hominum ista cōditio est, ut
nullus sit qui non ueraciter dicat: Ecce enim in
iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis con-
cepit me mater mea: Præter hunc unum & uni-
cum, singularem & solum, quem sine ulla iniq-
uate, absq; ullis peccatis concepì ego mater sua,
nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in
partu & post partum illæsa & integra. Ita uen-

Psalm. 50

COMMENTARIO. LIB. V. Fo. 87
ter eius eburneus, id est, homo ipse est castissi-
mus, ab omni uitio frigidus, contra omnia quæ
sunt carnis & sanguinis ualde solidus, impassibi-
lis & mundus, sanctus, innocens & impollutus,
& omnino a peccatoribus segregatus.

¶ Huiusmodi uenter, & si non aurum siue au-
reus, ut caput est aurū, & ut sunt aureæ manus:
attamen distinctus est saphyris, id est, humani-
tas eius, & si nō est id ipsum quod diuinitas eius,
attamen splenduit rebus diuinis, glorificata est
omnimodis priuilegijs diuinitatis ab ipso initio,
quo cum uagiret in cunis, famulante cœlo, & in
dice stella, adoratus est a Magis, usq; ad cōsum-
mationem, id est, usq; ad mortem, mortem autē
crucis: ubi dum compungeretur hic uenter cla-
uis & lancea militis, cœlum obscuratum est, &
tenebræ factæ sunt, & uelum templi scissum est
& terra mota est, & petra scissæ sunt, & monu-
menta aperta sunt, & cætera deinde facta sunt, q̃
tu considerās recte dicas, quia sub pedibus eius
quali opus lapidis saphyri, & quasi cœlum cum
serenum est.

¶ Crura illius, columnæ marmoreæ, quæ
fundatæ sunt super bases aureas.

¶ Crura illius uiæ sunt illius. s. misericordia, &
iudicium, siue misericordia & ueritas, Sicut ait
Psalmistā: Vniuersæ uiæ domini misericordia
& ueritas. Nam ueritas ipsa est iudicium uerū.
Crura ista, uiæ istæ, columnæ marmoreæ, id est
rectissimæ sunt utiq; firmissimæ, nec est q̃ possit
eas infirmare, aut iuste reprehendere. Nam iudi-
cia domini uera, iustificata in semetipsa. Exem-

Matth. 2.
Philip. 2
Ioan. 19
Matt. 27

Exod. 24

Psal. 24

Psal. 18

Luc. 23

RVPER. IN CANT. CANT. CA. V.
pli gratia : Loco uel tempore supradicto, cum
penderet dilectus iste crucifixus, latronum duo
rum medius, alterum ex eis poenitentem miseri
corditer suscepit, secumq; in paradysum assump
psit : alterum blasphemantem iusto iudicio re
probauit: Cum similiter populum quondam non
suum populum gentilem, credentem atq; confi
tentem assumit: & populum quodam suum, po
pulum Iudaicum, non credentem, imo contradi
centem atq; blasphemantem dereliquit, quis ius
te reprehendere, quis immutare possit? Nemo
utiq; quia rectae sunt istae uiae eius uniuersae.
Ergo crura illius columnae sunt marmoreae.
Quid eo quoque uerius, q; ait, quae fundatae sunt
super bases aureas? Bases namq; aureae Consilia
sunt sapientiae diuinae. Denique super huiusmo
di bases ita fundatae sunt illae mirabiles colunae,
ut in iudicando siue misericordiam faciendo di
lectus iste nihil possit a semetipso facere. Flere
potuit super ciuitatem HIERVSALEM,
subuersionem & damnationem suae gentis pra
uidens, & tamen animum suum inducere non po
tuit, ut auerteret ab eis iram imminentem. Sta
bant quippe inflexibilia crura eius tanquam co
lumnae marmoreae super bases aureas, id est, non
qualis esset humanitatis suae uoluntas, sed diui
nae iustitiae rationes attendebat.

Ioan. 5
Luc: 19.

¶ Species eius ut libani, electus ut cedri.
¶ Species eius: pulchritudo eius talis est ut li
bani. Cuius libani? Illius nimirum, cui per Pro
phetam ZACHARIAM spiritus sanctus:
spiritus propheticus dixit: Aperi libane por

Zacha. II

tas tuas, & cum edat ignis cedros tuas. Iste libanus fuit templum domini, templum quod Salomon domino ædificauit, cuius trabes & tabulara fere omnia fecit de lignis libani, lignis cedrinis atque uestiuit.

3. Reg. 7.

In quo species dilecti similis speciei talis libani: Primum in eo quod sicut libanus ille, templum illud, caput & decus extitit, sanctumque sanctorum Hierusalem illi terrenæ ciuitati: sic iste dilectus & caput & decus & sanctus sanctorum est supernæ Hierusalem ciuitati cœlesti, ciuitati DEI uiuentis, secundum mysteria templi huius non manufacti, cuncta facta sunt ædificia templi illius manufacti, sicut & tabernaculum quod Moyses in heremo iubente Domino perfecit. Sicut enim de tabernaculo faciendo dixit dominus Moyse: Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstrauit: ita & David spiritum sanctum, spiritum propheticum habens, non dubium quin demonstratum fuerit cœlitus exemplar cœlestis ædificij, ut describeret qualiter deberet fieri, sicut scriptura libri Paralipomenon dicit: Dedit autem David Salomoni filio descriptionem porticus & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis, nec non & omnium quæ cogitauerat atriorum, & cætera usque ad id: Omnia (inquit DAVID) uenerunt scripta manu domini ad me, ut intelligerem uniuersa opera exemplaris. Profecto propheta cum esset DAVID, qui & dicebat: Super senes & super omnes docentes me intellexi, non dubium quin & ipse oculis eisdem, quibus Moyses uiderat exemplar ta-

Exod. 25.

1. Para. 28

Psal. 118.

RVP. IN CANT. CAN. CA. V.

bernaculi sciendi, uiderit exemplar, iuxta quod descriptiones templi faciendi dedit filio suo Salomoni; Exemplar (inquam) cœleste. s. magnum sacramentum templi non manufacti, per spm sanctum de utero uirginis construendi, id est, corporis sancti, sicut & ipse dilectus testatur, dicendo Iudæis: Soluite templum hoc, & post triduum excitabo illud. Hoc autem, inquit, Euangelista, dicebat de templo corporis sui. Igitur species eius ut libani, id est, decus ipse est suæ sempiternæ ciuitatis, & sanctum sanctorum illi Hierusalem cœlesti, sicut præfiguratum est in illo templo manufacto, in illa Hierusalem terrena constructio de lignis imputribilib. atq; auro tectis. ¶ Non solum autem, sed & in hoc species eius ut libani, & ipse electus ut cedri: quia sicut libanus mons phœnicis, qui ex uno latere terminus est terræ Iudææ, maximis abundat cedris in semetipso radicatis & in altum subrectis: Sic iste mōs dei, mons pinguis, uere candidus & mundus secundum hoc ipsum nomē, quod est libanus, magnos & ualde nominatos & ipsos patres suos secundum fidem de semetipso radicos protulit, quemadmodum de Dauid, utiq; patre suæ carnis, ipse dicit: Ego Iesus misi angelum meum testificari uobis hæc in ecclesijs, ego sum radix & genus Dauid. Igitur isto quoq; modo species eius ut libani, & electus est ut cedri, scilicet sancti uel patres antiqui, id est, assimilatus est illis, quemadmodum in Osee propheta dicit: Et locutus sum per prophetas, & ego uisiones multiplicauit, & in manu prophetarum assimilatus sum. Exempli gratia, Sicut Isaac ad immolandum dicit

Ioan. 2

Psal. 67

Axoc. 22

Osee. 12:

Gene. 22.

Eene. 41.

ctus, non reluctatus est ipse, tamen uiuus holo-
causto suo supfuit: & sicut Ioseph inuidia fratrum
superata de carcere transiuit ad currum domi-
nationis, & Aegyptum de periculo famis eripu-
it: & sicut Dauid, cum esset minimus de medio
fratrum inuidentium assumptus, & rex unctus
superbum Goliad strauit, & post multas perse-
cutiones Saul, tandem sedit in throno regni: sic
iste dilectus inter aduersa gloriosus claruit, omni
q; inuidia & ipsa morte superata, in coelum as-
cendit, & sedet a dextris dei, iuxta illud: De tor-
rente in uia bibet, propterea exaltabit caput. Si-
militer de alijs q; plurimis experimeta capere co-
piosa promptum est, ut scienter noueris ita esse
ut dilecta dicit, electus ut cedri. Finis descripti-
onis hic est.

1. Reg. 16.

Psal. 109.

¶ Guttur illius suauissimum, & totus de-
siderabilis.

¶ Guttur dilecti experimentum est diuinæ eius
dulcedinis, quæ nondum apparuit, sed in futuro
reueratur i remunerationem præsentis fidei ac
dilectionis, quemadmodum ipse dilectus dicit.

Ioan. 14.

Qui autem diligit me, diligetur a patre meo, &
ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

¶ Guttur illud suauissimum inquit: & non dicit
q; suaue uel cui simile sit. Cæterorum singulis
quædam similia dedit siue apposuit, uidelicet ca-
piti aurum optimum, comis elatas palmarum,
oculis columbas super riuulos aquarum, genis
areolas aromatum, labijs lilia, manibus tornum
& aurum cum hiacynthis, uentri ebur distinctum
saphyris, cruribus columnas marmoreas cū ba-

M

RV PERTI IN CANT. CANT. CA. V.

sibus aureis. Porro guttur (ut iam dictum est) nulli rei simile, sed tantummodo suauissimum dixit: ut per hoc recogites ineffabilem atque inestimabilem esse internam dulcedinem diuinitatis, ut merito dictum sit, illud quod deus diligentibus se pręparauit, quale nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Sed nec ceterorum, de quibus iam dictum est, similitudines sufficientes sunt.

Esa. 64
1. Cor. 2

¶ Vno autem dicto supplere cōtendit defectum totius sermonis, dicendo, & totus desyderabilis. Vere totus desyderabilis, & semper desyderabilis, quia cum habetur, tunc magis desyderatur, estque uisio eius in desyderio, desyderium in uisione, sicut scriptum est, in quem desyderant angeli prospicere.

1. Pet. 1.

¶ Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiæ Hierusalem.

Ezech. 25

¶ Quomodo potuit, sermo descripsit uirg amabilem, dilectum, desyderabilem. Non talis pictura hæc, qualem aspexit illa nō mater nostra, illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed Ooliba soror eius, quæ dicebatur Oolla, de qua & sic scriptum est in propheta Ezechiel. Cumque uidisset uiros depictos in pariete, imagines expressas coloribus & accinctos baltheis renes, et tyaras tinctas in capitibus eorum, formam dum omnium similitudinem filiorum Babylonis terręque Chaldæorum, in qua nati sunt, insaniuit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuncium ad eos in Chaldæam. Non (inquā) talis pictura hæc; uerū tamen am-

lamini in melius uisum illum & concupiscentiam illam. Humanum dico (ait quidam amicorum) propter infirmitatem carnis uestre. Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immunditie & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitie in sanctificationem. Et ego uobis dico. Sicut illa uidelicet non Hierusalem, sed Ooliba exhibuit oculos suos uidere uiros depictos in pariete, uidere imagines Chaldaeorum expressas coloribus, uidere baltheos eorum, thyaras eorum, & formam eorum: ita nunc exhibete oculos uestros, oculos interiores, uidere dilectum hunc, uidere aureum caput eius, nitentes oculos eius, reuerendas genas eius, candida & gratiosa labia eius, tornatiles & aureas manus eius, eburneum & saphyris distinctum uentrem eius, rectissima crura eius, & tangite suauissimum guttur eius, iuxta illud: Gustate & uidete quoniam suavis est dominus. ¶ De omnibus iustum iudicium iudicate, uidelicet quod iste multo melior sit MOYSE. Hoc enim postulabat ipse cum diceret Iudeis: Si circumcisionem accipit HOMO in Sabbato, ut non soluat lex Moysi, mihi indignamini: quia totum hominem sanum feci in sabbato. Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Nam illi quidam locutus est deus, & ex colloctione dei facies eius splenduit: sed non caput aureum, non manus tornatiles & aureas habuit, id est, non deus & homo, sed tantummodo homo fuit: & hoc ipsum, quod splendida facta est facies eius, quod aliqua operatus est qualibuscunque manibus, de pleni-

M 2

Roma. 6.

Psalm. 35.

Ioan. 7.

Exod. 34.

RVPE. IN CANT. CANT. CA. V.

Ioan. I.

Luc. I.

tudine huius accepit, sicut & omnes alij. Talis, iquam, est dilectus meus, & ipse est amicus meus, & prius amicus quam dilectus meus. Prior enim ille me amavit: & respexit humilitatem ancillæ suæ amicis oculis, & hinc illum ego dilexi, quia magna fecit mihi, magna inquam, quæ vere sunt amici. Hoc autem nunc agitur, ut uerter quoque dilectus sit, & ut sciatis uel cognoscatis iam ex parte, quæ uere diligendus & totus desiderabilis sit, quæ dixistis, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos.

CA. VI.

¶ Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus & quærimus eum tecum? Dilectus meus descendit in ortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in ortis & lilia colligat.

¶ Ergo o dilecta & dilectarum dilectissima, non quasi ignorans, quo abisset dilectus tuus dixisti filiabus Hierusalem, adiuro uos, si inuenitis dilectum meum, nam ipsæ potius ex te descendum existimauerunt, & tu doces eas, ubi nam inuenire deberent illum. Quare autem non dixisti, dilectus meus ascendit in cælum: sed dixisti, dilectus meus ascendit in ortum suum. Videlicet quia non adhuc infidelibus, sed iam fidelibus loqueris, scilicet filiabus Hierusalem, quæ nec ueraciter dici possent filiæ Hierusalem, si non haberent fidem: nisi dilectum surrexisse atque in cælum iam ascendisse credidissent. Hoc autem scire illas oportebat ad perfectionem fidei, quod licet ascendisset in cælum, & sederet

COMMENTARIOR. LIB. V. 91

ad dexterā patris: nihilominus tamen hic remā-
 sisset præsētia maiestatis, præsētia uel gratia si
 ue operatione diuinitatis inuisibili, quemadmo-
 dum dicit: Ecce ego uobiscum sum omnibus di-
 ebus usq; ad consummationem seculi. Igitur di-
 lectus meus descendit in ortum suū ad areolam
 aromatis, ut pascatur in ortis, & lilia colligat, id
 est, hic perseuerat nobiscum, quo semel descen-
 dit, ut faceret uoluntatem patris sui, quod est pa-
 sci in hortis, quemadmodum dicit: meus cibus
 est, ut faciam uoluntatem patris mei: & ut ele-
 ctos suos congregaret ad se, quod est lilia collige-
 re, quemadmodum quidam de præcipuis amico-
 rum dicit de hoc ipso dilecto, quia moriturus e-
 rat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut fi-
 lios dei, qui erant dispersi, congregaret in unū.
 ¶ Cum hæc ita sint, non ita uobis dictum arbi-
 tremini filiæ Hierusalem, adiuro uos, si inueneri-
 tis dilectum meum, ut annuncietis ei, quia amo-
 re langueo, tanq; hinc abierit, & hic nullo modo
 inueniri possit, quia deus & dominus est, qui ubi-
 que est, & omnia implet, quemadmodum sapi-
 ens cognitor eius dicit. Ergone putandum est, qd
 deus habitet super terram? Si em̄ coelum, & coe-
 li coelorum capere te non possunt, q; tomagis do-
 mus hæc quam ædificaui. Quis secundum uisi-
 bilem præsētiā hic non sit, q; uis humanā for-
 mam in coelum leuauerit, eamq; nubes suscepe-
 rit ab oculis nostris, tamen hic intra uos est, &
 uos illi estis areola aromatis, & ipse pascitur in
 uobis, & uos estis lilia quæ colligit.

Matt. ult.

Ioan. 4.

Ioan. 11

3. Reg. 8.

Act. 1.

¶ FINIS LIBRI QVINTI.

M 3